

Vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmän kokous

Aika: 21.9.2017 klo 09:00-15:15

Paikka: Kotka Santalahti Resort / Korkeakoski Kymin Taverna

Paikalla:

Matti Konttinen, Kymenlaakson liitto

Teemu Tast, Etelä-Suomen Merikalastajain Liitto

Helena Kaittola, Imatran kaupunki, ympäristövalvonta

Raija Aura, Lappeenrannan seudun ympäristötoimi

Kirsi Seppälä, Haminan kaupunki

Hannu Friman, Kouvolan kaupunki

Maiju Lanki, Metsähallitus

Riku Rinnekangas, Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri ry.

Jorma Kervinen, Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri ry.

Marja Savolainen, Fortum Power and Heat Oy

Jari Kottonen, Helen Oy

Janne Raunio, Kymijoen vesi ja ympäristö ry.

Kari-Matti Vuori, Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry.

Pekka Kuitunen, Metsäkeskus

Jani Väkevä, Kymen vesi Oy

Eeva Saarikorpi, MTK

Marjut Henttonen, MTK

Hannu Ripatti, MTK

Heini Kukkonen, Stora Enso Publication Papers Oy Ltd

Mika Leino, Metsä Board ja Metsä Fibre

Vesa Vanninen, Varsinais-Suomen ELY

Vesa Tiitinen, Etelä-Karjalan Kalatalouskeskus ry

Martti Puska, Kymenlaakson kalatalouskeskus

Visa Niittyniemi, Kaakkois-Suomen ELY

Jouni Törrönen, Kaakkois-Suomen ELY

Miia Muhonen, Varsinais-Suomen ELY

Heidi Rautanen, Kaakkois-Suomen ELY

Marja Kauppi, Kaakkois-Suomen ELY

Timo Ålander, Kaakkois-Suomen ELY

Anu Koistinen, Kaakkois-Suomen ELY

Kati Häme, Kaakkois-Suomen ELY

Pyry Mäkelä, Kaakkois-Suomen ELY

Taina Ihaksi, Kaakkois-Suomen ELY

Kokouksen avaus ja ajankohtaista ympäristöhallinnossa

2020 vesien -ja merenhoidon tehtävät siirtyvät uusiin maakuntiin. Maakuntaan siirtyvät vesi- ja kalatalousasiat. Luonnonsuojelutehtävät jakautuvat kahtia. Luovaan eli valtakunnalliseen lupa- ja valvontavirastoon siirtyvät luonnonsuojelulain mukainen vahva toimeenpano. Maakuntaan jää luonnonsuojelun edistäminen, esimerkiksi Metso-ohjelma. Luovaan siirtyvät ympäristönsuojelulain valvontatehtävät, YVA-tehtävät sekä vesilain mukainen valvonta. Maakunnille on esitetty suurempien alueiden yhteistyöalueita nykyisen asioiden hoidon mukaan, mutta maakunnat ovat itsehallinto eikä niitä voi pakottaa yhteistyöhön.

Rannikkovesien tila ja niihin vaikuttavat paineet (Jouni Törrönen)

Merenhoidon tavoitteena on meren hyvä tila. Merenhoitosuunnitelma laaditaan koko Suomen alueelle. Suunnittelu on Ympäristöministeriövetoista. Suomen ensimmäinen merenhoitosuunnitelma valmistui 2015 ja se koskee vuosia 2016–2021. Merenhoidon suunnittelu tehdään valtakunnallisesti yhteistyössä eri hallinnonalojen ja viranomaisten sekä sidosryhmien kesken.

Merenhoitosuunnitelma laaditaan kolmessa osassa, joista jokaisesta järjestetään erillinen kuuleminen mutta hyväksyminen vain kerran Valtioneuvostossa, kun kaikkiin asiakirjoihin tullut palaute on käsitelty. Nyt käynnistyneellä merenhoidon 2. kierroksella kuultavaksi tulevassa suunnitelman ensimmäisessä osassa ovat: Nykytilan arvio sekä ensimmäiseltä kaudelta tarkistettut hyvän tilan määritelmät ja ympäristötavoitteet.

Varsinainen kuulemisasiakirja on Suomen meriympäristön tila -raportti. Lisäksi kuulemiseen liittyy tausta-asiakirjoja, jotka ovat ladattavissa verkosta. Kuulemisasiakirja sisältää tiivistettynä hyvän tilan määritelmät ja taloudellisen arvon, meren tilan arvioinnin kuvauksen, ihmisen toiminnan kuvauksen merialueella, tila-arvion vuosien 2011–2016 aineistosta, Itämeren käytön ja tilan kehityksen kuvauksen, yleiset tavoitteet sekä keinot puhtaan ja monimuotoisen Itämeren saavuttamiseksi.

Tausta-aineistoa on myös vesikarttapalvelussa. Luonnos on edelleen kesken mutta se on tavoitteena saada valmiiksi 10.10 mennessä.

Kuuleminen merenhoidosta järjestetään samaan aikaan kuin vesienhoito eli alkaen 8.1.2018. Merenhoidon kuuleminen kestää kuitenkin vain 1,5 kk toisin kuin vesienhoito.

Valtakunnallinen sidosryhmätilaisuus pidetään 8.1.2018 yhdessä vesienhoidon kanssa.

HELCOM on julkaissut ensimmäisen version Itämeren tilasta kesällä 2018, jota on käytetty myös Suomen kansallisen merenhoitosuunnitelman tila-arvion aineistona.

Merenhoidon puolella arvioidaan, onko merialue kunkin 11 laadullisen kuvaajan osalta hyvässä tilassa vai ei. Edellisellä kierroksella hyvää tilaa ei arvioitu saavutetun luonnon monimuotoisuuden, ravintoverkkojen, rehevöitymisen, epäpuhtauksien pitoisuuksien ja vaikutusten ja ruokakalassa olevien epäpuhtauksien osalta. Tietoa ei ollut riittävästi arvion tekemiseen kaupallisten kalojen osalta tai roskaantumisen sekä energian ja vedenalaisen melun osalta.

Merenhoidossa koko Suomenlahti on yhtenä tarkasteluyksikkönä HELCOMin aluejaottelun mukaisesti. Lisäksi Suomen merenhoitosuunnitelmassa alue on joidenkin laatutekijöiden tarkastelun takia (mm. rehevöityminen) jaettu vesienhoidon mukaisen rannikkovesien tyypittelyn mukaisesti sisäsaaristoon ja ulkosaaristoon sekä vesienhoidon tarkastelualueen ulkopuoliseen avomereen. Esimerkiksi hylkeiden osalta tarkastellaan kuitenkin koko Suomenlahtea.

Esiteltiin vuosien 2011–2016 tulosten perusteella, miten rannikkovesien rehevyyttä kuvaavien laatutekijöiden arvot (levämäärää ilmentävä a-klorofylli, kokonaisfosfori, kokonaistyyppi ja näkösyvyys) ovat muuttuneet ja vertautuvat vuonna 2013 tehtyyn rannikkovesien tilaluokitteluun, jossa käytössä olivat tulokset vuosilta 2006–2012. Itänen Suomenlahti näyttäisi oleva alue, jossa voidaan havaita parantumista monen muuttujan osalta.

Vedenlaadun seurantatulosten mukaan Itäisen Suomenlahden ulkosaaristossa typpipitoisuudet, fosforipitoisuudet ja a-klorofyllipitoisuudet ovat laskeneet. Näkösyvyys on kasvanut. Sisäsaaristossa trendit eivät ole yhtä selkeät, mutta klorofyllipitoisuudet näyttäisivät olevan laskussa. Virolahden sisäsaaristossa klorofyllin perusteella tila näyttäisi parantuneen. Pitoisuuksissa on kuitenkin suuria eroja alueiden välillä. Satelliittiaineistoihin perustuvan mallinnuksen perusteella tulokset ovat varsin yhteneviä vedenlaatumittauksiin perustuvien seurantatulosten kanssa. Mallinnuksen perusteella ulkosaariston tilan parantuminen näkyisi selvemmin myös Kaakkois-Suomen rannikon länsiosassa, Pyhtään edustalla. Fosforipitoisuuksien osalta näyttäisi siltä että itäisen Suomenlahden itäosassa tila voisi olla jopa hyvä. Kokonaisuutena minkään Suomenlahden osa-alueen ei voida vielä katsoa olevan hyvässä tilassa rehevöitymiskuvaajan osalta ja aika näyttää jatkuuko positiivinen kehitys edelleen - ja kuinka vahvasti kyse todellisesta pysyvästä muutoksesta.

Vesienhoidon aikataulu

Vesienhoidon suunnittelua tehdään 6 vuoden sykleissä. Toimenpiteitä toteutetaan, mutta samanaikaisesti järjestetään keskeisten kysymysten kuuleminen ja käynnistetään seuraavan toimenpideohjelman ja vesienhoitosuunnitelmien valmistelu. Keskeisten kysymysten kuuleminen alkaa 8.1.2018. Vuosina 2020–2021 on varsinaisten toimenpideohjelmien ja suunnitelmien kuuleminen, samanaikaisesti siirrytään maakuuntiin.

Vesien tilan seuranta tehdään ja toimenpiteitä toteutetaan parhaillaan. Uusia muodostumia ei ohjeistuksen perusteella pääsääntöisesti oteta mukaan. Tavoitteet koskevat kaikkia vesimuodostumia, ei vain vesienhoidossa tarkasteltuja. Kaakkois-Suomessa otettaneen muutamia uusia, tärkeitä muodostumia.

Paineiden arvioiminen ja tilan arvioiminen alkaa talvella 2017–2018. Pintavesissä tehdään sekä kemiallisen että ekologisen tilan arviointi. Aineistoa on osittain vähemmän kuin aiemmin, koska seuranta on supistettu. Uusien haitallisten aineiden (esim. PFAS, PFOS) osalta ympäristölaatunormien ylityksiä tulee olemaan Suomessa jonkin verran. Kaloissa havaitut korkeat elohopeapitoisuudet ovat laskeumaperäistä, turve ja metsämaille varastoitunutta elohopeaa. Maankäytön ja muokkauksen kautta se kulkeutuu vesistöihin luontaista enemmän. Pohjavesien osalta arvioidaan laadullinen ja määrällinen tila.

Toimenpiteiden toteutus

Yhdyskuntajätevedet, Jani Väkevä, Kymen Vesi Oy

Toimintaa Kotkan, Pyhtään ja entisen Anjalankosken alueella. Sekäviemäriverkostoja edelleen paljon.

Jätevesipumppaamoja 230 kpl. Myös Halkoniemi, Huhdanniemi ja Sippola ovat ajoittain käytössä kun käsiteltävää vettä on runsaasti. Näillä puhdistamoilla on kuitenkin vain kemiallinen puhdistus käytössä.

Saneerausmääriä on tarkoitus kasvattaa jatkossa. Puhdasvesipuolella laskuttamattoman veden osuus on 20%. Strateginen tavoite on laskea luku väh. 15%:in. Jätevesipuolella n.40%:in. Johtoverkoston toimintahäiriöitä on silloin tällöin. Jätevesiverkostossa voi olla tukkeumia. Haasteet ovat kuitenkin suurimpia vuotovesissä. Vuotovesien määrä vaihtelee vuodenajoittain voimakkaasti. Pumppaamolle saattaa tulla jopa 5-6 kertaisia vesimääriä. Jos verkoston kapasiteetti ylittyy, tulee ylivuotoja.

Suurin viemäriverkoston saneeraustarve tulee olemaan vuosina 2020–2013.

Jätevedestä yli 40% on hulevesiä. 1960–70-luvun betoniset sekaviemäriverkostot (jäljellä 50 km) ovat ongelma. 25% jätevesivuotomääriä alemmaksi. Vesihuoltolaissa määrätty, että hulevesien ohjaaminen jätevesiviemäriin on kielletty. Pohjavesialueille on pakko rakentaa hulevesisäiliö.

Myös teollisuusvesiä on paljon, lukuun ottamatta metsäteollisuutta.

Pumppaamolla on ylivuotokohta. Pidempiaikainen sähkökatkos tai rankkasateet aiheuttavat pumppaamoilla ylivuotoja. Tällöin haetaan ylimääräisiä näytteitä.

Kriittisissä kohteissa on toimintavarmuuden lisäämiseksi kiinteitä varavoimageneraattoreita.

Muut sektorit

Lappeenrannassa on meneillään PISARA -hanke ja jossakin muodossa hankkeita ollut jo pitkään alueella.

Maltti metsänhoidossa, valtti vesienhoidossa -hanketta vetää Kymijoen vesi- ja ympäristö ry. yhteistyössä Metsäkeskuksen kanssa. ”Vesien Vuoksi” -hanke venäläisten kanssa käynnistymässä.

Teollisuuden ja yhdyskuntapuhdistamoiden haitallisten aineiden selvitys valmistuu talvella.

Työn alla myös Kymijoen haitallisten aineiden kulkeutumisselvitys.

Kaakkois-Suomen alueella tehty suuria metsäteollisuuden investointeja.

Viljelijät ovat sitoutuneet laajasti ympäristökorvausjärjestelmään Kaakkois-Suomessa.

Hiitolanjoen kehittämiseen liittyvä hanke sekä ”Water meets people” –hanke vireillä.

Hajajätevesineuvontaa tehty edelleen, mutta jätevesijärjestelmien toteutuksessa on ilmeisesti puutteita.

Alueella on tehty paljon paikalliseen toimintaan perustuvia pienempiä kunnostuksia virtavesi- ja järvipuolella.

Keisarinkosken kalatien suunnittelu on käynnistynyt ja Vehkajoen alaosalla on tehty elinympäristökunnostuksia. Ahvenkoskella on käynnistynyt kalatien esiselvitys. Valtio ja Helsingin Energia kattavat kustannukset suunnitteluvaiheessa puoliksi. Lahnakosken saaminen pois vesivoima tuotannosta Hiitolanjoella on merkittävästi parantanut kalataloudellista potentiaalia, mutta jäljellä on kuitenkin edelleen kaksi muuta voimalaitosta.

Keskustelussa nousi esille metsätalouden vesiensuojelun tason nostaminen viimeisimmän tutkimustiedon valossa keskeiseksi kysymykseksi.

Pohjavesialueiden tarkistus ja uudelleen luokittelu, Heidi Rautanen ja Pyry Mäkelä

Vuoden 2015 helmikuussa vesienhoitolakiin (1299/2004) tullut uusi 2 a -luku, jossa säädetään pohjavesialueiden määrittämisestä ja luokituksesta, pohjavesialueen rajan ja luokituksen muuttamisesta ja pohjavesialueen määrittämisen ja luokituksen valmistelusta. Vuoden 2016 marraskuussa vesienhoitoasetukseen (1040/2006) on tullut myös uusi 2a -luku, jossa säädetään tarkemmin mm. pohjavesialueen ja muodostumisalueen rajan määrittämisestä sekä pohjavesialueen luokituksesta E-luokkaan. Marraskuussa 2016 on tullut myös ohjeluonnos: Pohjavesialueet - määrittäminen, luokitus ja suojelusuunnitelmat (luonnos 29.11.2016).

Vesienhoitolain mukaan ELY-keskukset vastaavat pohjavesialueiden määrittämisestä ja rajaamisesta. Pohjavesialueen rajauseriaatteen eivät ole muuttuneet aiemmasta. Vesienhoitolain mukaan pohjavesialueen rajausta on muutettava, jos siihen on riittävät hydrogeologiseen tutkimustietoon perustuvat perusteet. Pohjavesialueluokitus tulee muuttumaan. Vanhat I-, II- ja III -luokat poistuvat, ja tarkistuksen jälkeen uudet pohjavesialueluokat ovat: 1-, 2- ja E-luokka. Pohjavesialue tulee luokittumaan E-luokkaan (1E, 2E tai E-luokka), mikäli pohjavesialueella tai sen lähellä esiintyy 1) luonnontilaisia/luonnontilaisen kaltaisia, 2) muun lainsäädännön nojalla suojeltuja, 3) pohjavedestä suoraan riippuvaisia, 4) merkittäviä pintavesi- tai maaekosysteemejä. E-luokitus on informatiivinen ja kertoo, että pohjavesialueella sijaitsee em. kriteerit täyttäviä pohjavedestä suoraan riippuvaisia, merkittäviä pintavesi- tai maaekosysteemejä. E-luokan tarkastelu tehdään myös aiemmin luokituksesta poistetuille pohjavesialueille.

Nykyisille III -luokan pohjavesialueilla on tehty maatutkaluotauksia ja sähköisiä luotauksia syksyllä 2016. Lisäksi tänä syksynä on tehty tarkentavia kairauksia ja pohjavesiputkien asentamisia kahdeksalla III-luokan pohjavesialueella. Savitaipaleen Selkäkankaan ja Lappeenrannan Lpr keskusta-Lauritsala III-luokan pohjavesialueet ovat vielä tutkimatta. Tutkimukset tehdään syksyllä 2017 ja vuonna 2018. Tutkimustiedon perusteella III-luokan pohjavesialueet joko nostetaan 2-luokkaan, yhdistetään muihin olemassa oleviin 1- tai 2-luokan pohjavesialueisiin tai poistetaan pohjavesialueluokituksesta.

E-luokan ekosysteemien tarkastelu:

- Paikkatietotarkastelussa on kartoitettu mahdollisesti E-luokan perusteeksi sopivien ekosysteemien esiintyminen luokiteltujen ja aikaisemmin luokituksesta poistettujen pohjavesialueiden vaikutuspiirissä. Tausta-aineistona käytettiin muun muassa Metsäkeskuksen metsälakikohdeaineistoa, Maastotietokannan lähdepaikkoja, uhanalaisten lajien esiintymätietoja, Natura-kohdekuvaus, METSO-inventointeja sekä erilaisia luontokartoituksia.
- Tarkastelussa löytyi noin 500 mahdollisesti E-luokan perusteeksi sopivaa ekosysteemiä, jotka kaikki käydään tarkistamassa maastossa. Maastokartoituksen avulla selvitetään, täyttääkö kohde kaikki E-luokan perusteeksi sopivan kohteen kriteerit (luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen, muun lainsäädännön nojalla suojeltu, pohjavedestä suoraan riippuvainen, merkittävä).
- Suora pohjavesiriippuvuus selvitetään lämpökameran sekä pohjavesivaikutusta ilmentävän kasvillisuuden ja luontotyypin avulla.
- Kohteen merkittävyyttä arvioidaan sen sisältämien luontotyyppien uhanalaisuuden, lajiston edustavuuden ja uhanalaisen lajiston esiintymisen perusteella. Myös erityisellä tavalla luonnon monimuotoisuutta lisäävä kohde voidaan katsoa merkittäväksi.

- Vuosina 2016 ja 2017 on kartoitettu maastossa noin 350 kohdetta. Näistä noin ¼ täyttää vaaditut kriteerit. Suurin osa kohteista, joilla kriteerit eivät täyttyneet, olivat tuhoutuneet ihmistoiminnan seurauksena. Positiivista kuitenkin on, että myös erittäin laadukkaita kohteita löytyi.
- Kunnittain tarkasteltuna E-luokan maastokartoitukset ovat valmiina kaikissa Kymenlaakson kunnissa, Luumäellä, Taipalsaarella, Imatralla ja Ruokolahdella. Loppujen Kaakkois-Suomen kuntien alueelle sijoittuvat maastotyöt saadaan päätökseen ensi vuonna.
- Pohjavesialueittain tarkasteltuna kaikista nyt käsitellyistä pohjavesialueista noin 10 % tulee saamaan E-merkinnän, mutta alueellinen vaihtelu on suurta.

Kaikkien pohjavesialueiden osalta tiedot tarkistetaan ja ne luokitellaan uudelleen (1, 1E, 2, 2E, E). Jos pohjavesialue rajautuu vesistöön ja rantaviiva on vettäläpäisevä, muodostumisalueen rajaa tarkistetaan kulkemaan vesistörajan mukaisesti (tekninen korjaus). Muuten rajauksia ei muuteta, ellei ole uutta hydrogeologista tietoa.

Pohjavesialueista laaditaan kuulemisasiakirjat, joissa mm. kartat pohjavesialuerajauksista ja mahdollisista muutoksista, perusteet alueen luokituksesta ja rajauksesta, tiedot mahdollisesti suojellusta ekosysteemistä sekä tiedot suunnitellusta vedenotosta. Valmisteluasiakirjat laitetaan nähtäville 30 vuorokaudeksi. Lisäksi pyydetään lausunnot pohjavesialueen sijaintikunnalta ja tarvittaessa muilta kunnilta, maakunnanliitolta sekä vesilaitokselta. Alustava kuulemisaikataulu on: Etelä-Kymenlaakso (talvi/kevät 2018), Pohjois-Kymenlaakso 2018 kevät, Läntinen Etelä-Karjala syksy 2018-kevät 2019, Itäinen Etelä-Karjala syksy 2018–2019

Kuulemisen jälkeen tehdään tarvittavat korjaukset. Rajaukset ja luokitukset tulevat voimaan, kun tiedot on viety pohjavesitietojärjestelmään ja pohjavesipaikkatietokantaan, jota SYKE ylläpitää ja päivittää kahdesti vuodessa. Koko työ luokittelun osalta on valmis vuoden 2019 loppuun mennessä.